

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

BEST-SELLER

Coperta
DONE STAN

Redactor
Crina DUMITRESCU

Tehnoredactor
Mihaela TUDOR

Corector
Maria RĂDOI

Luigi Pirandello, *L'EXCLUSA, IL TURNO – TUTTI I ROMANZI*

© CASA EDITRICE A. MONDADORI – EDITORE

© EDITURA AGORA București, 2006

pentru versiunea în limba română

ISBN 973-7744-62-4

LUIGI PIRANDELLO

**EXCLUSĂ ȘI STIGMATIZATĂ
CUI ÎI VINĂ RÂNDUL?**

Traducere în limba română de

ADRIANA LĂZĂRESCU

Editura AGORA
București, 2006

scaun, îl priveau toți în picioare pe Coppa, așezat pe un scaun cu capul lăsat pe piept, horcăind, lovit de apoplexie.

XXX

Pe la miezul nopții, lângă patul pe care Ciro încetase să mai horcăie, s-au strâns Stellina, Pepè și Marcantonio Ravì, ca în altă veghe, în jurul unui alt pat.

Stellina, totuși, de data asta, plângea cu fața ascunsă în batistă; și plânsul ei îl irita pe *don* Marcantonio, întunecat și taciturn, și-l umilea pe Pepè.

Așezat pe un scaun cu brațele în jurul gâtului celor doi fii ai lui Coppa, care stăteau alături de el tăcuți, cu ochii scăldați în lacrimi, fixați asupra chipului fără viață al tatălui lor, Pepè se gândea la sora lui, Filomena, moartă în aceeași cameră, acum ca și atunci luminată de patru lumânări groase la colțurile patului; și i se părea că o vede acolo întinsă, lângă soțul ei. Și iată-i pe cei doi orfani, cele două ființe rămase în casa aceea. Pepè și-i strângea la piept și simțea, în exaltarea durerii, că biata Filomena, de dincolo, i-i încredința lui. Cu privirea dureros fixată asupra Stellinei, aștepta, aștepta ca ea să-și ridice ochii din batistă, să-l vadă și să înțeleagă.

La un moment dat, *don* Marcantonio răbufni:

– Ființa asta care părea un leu, iată-l aici: mort! Și bătrânul ăla sănătos și plin de viață! Poimaine se însoară cu Tina Mëndola, scumpa ta prietenă. *Don* Pepè, după toate cele întâmplate...

Nu sfârși fraza.

– Niște foarfeci, fata mea. Auzi cum troznesc lumânările astea? Trebuie să ai ochi să le vezi pe toate, în viață, și chiar și pe astea...

Roma, 1895

SUMAR

EXCLUSA ȘI STIGMATIZATĂ	5
CUI ÎI VINE RÂNDUL?	171

EXCLUSĂ ȘI STIGMATIZATĂ

PRIMA PARTE

I

Antonio Pentàgora se așezase liniștit la masă ca să cineze, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.

La lumina lămpii care atârna din tavanul nu prea înalt, chipul său, ciupit de vărsat, semăna cu o mască sub albul-trandafiriu al pielii revărsate pe ceafa rasă. Fără haină, cu cămașa albastră mototolită, ușor decolorată, deschisă pe pieptul păros, cu mâncile suflecate pe brațele păroase, aștepta să fie servit.

În dreapta lui stătea sora sa, Sidora, palidă și încrunțată, cu ochii ageri înfuriați și ascunși sub basmaua de mătase neagră pe care-o ținea mereu pe cap. În stânga, fiul său, Niccolino, cu privirea rătăcită, cu un căpșor urecheat, de liliac, pe un gât prea lung, cu ochii foarte rotunzi și nasul drept. În față, era pus tacâmul pentru celălalt fiu, Rocco, care se întorcea acasă chiar în seara aceea după nenorocirea avută.

Îl așteptaseră până acum pentru cină. Dar fiindcă întârzia, se așezaseră la masă. Tăceau toți trei, în odaia mare și întunecată, cu pereții nu prea înalți, îngălbeniți, de-a lungul cărora se aflau două interminabile șiruri de scaune, aproape fiecare de alt fel. Dinspre podcaua ușor lăsată, cu plăcile pardoselii tocite, venea un iz indefinibil, de veșted.

În cele din urmă apărură și Rocco în prag, întunecat, descompus. Era un băiat înalt cât o prăjină, blond, cu părul nu prea des, cu ten închis la culoare și cu ochii de un albastru deschis, cu o privire în gol, rătăcită, ochi care deveneau totuși răi când își încrunta sprâncenele și-și

strângea gura mare, cu buze moi, vinete. Mergând cu picioarele depărtate, își mișca și bustul, și în același ritm, dădea din cap și din brațe. Din când în când avea un tic nervos care-l făcea să-și întindă bărbia și să-și lase colțurile gurii.

– Oh, iată-l pe Roccuccio, bravo! – exclamă tatăl, frecându-și mâinile groase și aspre, încărcate de inele masive.

Rocco rămase puțin să-i privească pe cei trei așezați la masă, apoi se trânti pe primul scaun de lângă ușă, cu coatele pe genunchi, cu pumnii sub bărbie, cu pălăria trasă pe ochi.

– Ei, ridică-te! – reluă Pentàgora. Te-am așteptat, știi? Nu mă crezi? Pe cuvânt de onoare, până la zece... nu, mai mult, mai mult... cât e ceasul? Vino încoace: uite locul tău: ai tacâmul aici, unde era și înainte.

Și strigă tare:

– Doamna Popònica!

– Epponina, corectă Niccolino cu glas scăzut.

– Taci, măgarule, știi și eu. Vreau s-o chem Popònica, la fel ca pe mătușa ta. N-am voie?

Rocco își ridică ușor capul, curios și bombăni:

– Cine e Popònica?

– Ah! o doamnă scăpătată, răspunse vesel tatăl. O adevărată doamnă, știi? De ieri e servitoare la noi. Mătușa ta o ocrotește.

– E o romaniolă* adăugă Niccolino aproape șoptit.

Rocco își lăsă din nou capul în mâini; și tatăl său, satisfăcut, își duse încet-încet paharul foarte plin spre buze; îi luă spuma cu o sorbitură prudentă; apoi îi făcu lui Niccolino cu ochiul și, plesnindu-și limba de cerul gurii:

– Bun! – spuse. Roccuccio, vin nou; îți vine să faci cu ochiul!...

Gustă, gustă, îți aranjează stomacul. Prostii, fiule!

Și dintr-o singură înghițitură dădu tot restul pe gât.

– Nu vrei să mănânci? – întrebă după aceea.

– Nu poate mânca, observă încet Niccolino.

* Din provincia Romagna.

Au tăcut toți, atenți ca fuculițele lor să nu scotocească zgomotos în farfurii, vrând parcă să nu jignească tăcerea care domnea stânenitor în camera aceea mare. Și iat-o pe doamna Popònica, cu părul de culoarea tutunului de Spania, uns nu se știe cu ce pomadă, cu ochii vineți și gura ei zbârcită, ascuțită, intrând, clătinându-se pe picioarele-i scurte, frecându-și mâinile mici, urâțite de muncă, cu o haină veche a stăpânului, legată cu mânecile în jurul mijlocului, în chip de șorț. Felul în care-și vopsise părul, aerul amărât al chipului ei, dădeau lesne de înțeles că biata doamnă decăzută ar fi dorit poate ceva mai mult decât disperata îmbrățișare a acelor mâneci goale.

Imediat, Antonio Pentàgora îi făcu un semn cu mâna să plece: pentru că Rocco nu voia să mănânce, nu mai era nevoie de ea. Ea își ridică sprâncenele până aproape de rădăcina părului, își lăsă peste ochii triști pleoapele cartilagineoase, și ieși, demnă, suspinând.

– Adu-ți aminte... hm... că ți-am prezis-o, rosti în sfârșit Pentàgora.

Vocea lui puternică răsună atât de tare în liniștea aceea, încât sora lui, Sidora, deși mereu absentă, cu capul în nori, se ridică brusc, luă de pe masă farfuria cu salată, înșfăcă o bucată de pâine și o zbughi repede, ca să-și termine masa în altă cameră.

Antonio Pentàgora o urmări cu ochii până la ușă, apoi îl privi pe Niccolino și își frecă fața cu ambele mâini, deschizând gura într-un rânjet de gheață, mut.

Îl năpădeau amintirile.

Cu mulți ani în urmă, când și el se întorsese în casa părinților tot fiindcă îl înșelase soția, sora lui, Sidora, ciudată încă de copil, voise să nu i se reproșeze nimic. Încet-încet îl dusesse în vechea lui cameră de holtei, ca și cum prin aceasta ar fi vrut să-i arate că se aștepta ca într-o zi sau alta să-l vadă înaintea ei, înșelat și căit.

– Ți-am prezis-o! – repetă, scuturându-se de amintirea aceea, îndepărtată, cu un suspin.

Rocco se ridică, enervat, exclamând:

– Altceva nu găsești de spus?

Niccolino îl trase discret de poalele hainei pe taică-său, ca și când i-ar fi spus: „Taci din gură!”

– Nu! – strigă tare Pentàgora în fața lui Niccolino. Vino încoace Roccuccio! Ia-ți pălăria asta de pe ochi... Ah, da: rana! Lasă-mă să văd...

– Ce-mi pasă de rană? – strigă Rocco, plângând aproape de mânie, mototolindu-și pălăria și aruncând-o pe jos.

– Da, ia te uită cum te-ai pocit... apă și oțet, repede: să curățăm rana. Rocco amenință:

– Tot nu mă lăsați în pace? Plec!

– Pleacă! Ce vrei de la mine? Vorbește, dă-i drumu'! Te iau cu binele și tu mă repezi... Potolește-te, fiule! Scrisoarea, zic eu, ai fi putut-o lua mai ușor, fără să-ți spargi capul de ușa dulapului... Dar acum, gata: prostii! Bani ai câți vrei; femei poți avea câte o să vrei. Prostii!

Prostii! Era o expresie frecventă, însoțită mereu de un gest expresiv al mâinii și o contracție a obrazului.

Se ridică de la masă și îndreptându-se spre scriin, pe care zăcea înghemuit un motan cenușiu voinic, luă de acolo o lumânare; ca să se vadă ce voia să facă, el curăță picăturile de ceară de pe lumânare apoi o aprinse și suspină:

– Și acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, să mergem la culcare!

– Mă lași așa? – exclamă Rocco, exasperat.

– Și ce vrei să-ți fac? Dacă vorbesc, te înfurii... Trebuie să rămân aici? Ei bine, să rămânem aici...

Suflă în lumânare și se așază pe un scaun lângă scriin. Motanul i se cățără pe umeri.

Rocco se plimba prin cameră, mușcându-și din când în când mâinile sau făcând cu pumnii strânși gesturi de mânie, neputincios. Plângea.

Niccolino, nemișcat încă de la masă, sub lumina lămpii, rotunjea cu degetul arătător cocoloașe de miez de pâine.

– N-ai vrut să mă ascuți, reluă tatăl după o tăcere lungă. Ai... hm!... da, ai vrut să faci ca mine... mai că-mi vine să râd, ce să-i faci? Te plâng să știi! Dar a fost, Rocco băiatule, o încercare inutilă. Noi, Pentàgora... noi, Pentàgora, Fufù, nu mă gâdila cu coada, nu avem noroc la neveste.

Tăcu din nou câțva timp, ca apoi să reînceapă încet, suspinând:

– O știi... Dar tu ai crezut că ai găsit pasărea Fenix. Și eu? La fel ca tine! Și tata, fie-i țărâna ușoară? Tot așa! Încororați toți!

Făcu cu mâna gestul de coarne și le agită în aer.

– Băiete dragă, le vezi? Pentru noi, ele sunt stema familiei! Nu trebuie să ne pierdem cu firea.

Niccolino rânji, continuând să rotunjească liniștit cocoloașe.

– Prostule, ce e de răs? – îi spuse tată-său, ridicându-și capul chilug din piept, aprins în obraji. Țsta ne e destinul! Fiecare își duce crucea. A noastră e asta! Calvar!

Și-și dădu cu mâna în cap.

– Dar, la urma-urmelor, toate sunt prostii! – continuă. O cruce care ne împovărează prea mult – nu-i adevărat, *Fufù*? – după ce am scăpat de nevestă. Ba chiar se spune că asta aduce noroc. Omul își ia nevestă, așa cum iei în mână o armonică, la ideea că oricine e în stare să cânte la ea. Într-adevăr, să știi să-i întinzi și apoi să-i strângi burduful, nu-i mare lucru; dar ca să miști cu abilitate degetele pe clape, aici să te văd! Se spune că sunt om rău. Dar de ce sunt rău? Pentru că aș vrea ca toată lumea să-și vadă liniștită de treburile ei cum și eu îmi văd liniștit de treburile mele. Sunt însă unii care când pot cleveti pe seama cuiva, parcă se îngrașă. Dealtfel mie îmi face bine cine mă înjură. Știi ce fac? Înjurătura lui mi-o pun exact aici.

Se lovi cu palma pe fesă. Și apoi reluă:

– Cine vrea să moară, n-are decât. Eu mă strădui să trăiesc. Sănătate avem atâta cât să mai dăm și altora și nu ne lipsește nimic. Dealtminteri se știe că nevestele nu fac altceva decât să-și înșele bărbații. Când m-am însurat, băiete, bunicu-tău mi-a spus întocmai cuvintele acestea. Nu am vrut să-l ascult, așa cum tu nu ai vrut să mă ascuți pe mine. Bineînțeles că fiecare vrea să încerce pe pielea lui. Ce credeam eu că va fi Fana, nevestă-mea, pentru mine? Exact ceea ce credeai și tu, Roccuccio dragă, că va fi a ta: o sfântă! Nu o vorbesc de rău și nici nu-i vreau răul: sunteți martori. Îi dau mamei voastre atât cât poate să trăiască și vă îngădui să mergeți să o vedeți o dată pe an, la Palermo. La urma urmelor, mi-a făcut un mare bine: m-a învățat că trebuie să fii supus părinților. Așa că îi spun lui Niccolino: – Cel puțin tu, fiule, salvează-te!

Aceste vorbe nu-i plăcură lui Niccolino, care știa acum ce este dragostea trupezască:

– Mai bine gândiți-vă la voi, că la mine mă gândesc eu!

– La el, oho, la el... ah, fiule! – exclamă rânjind Pentàgora. Dar sfinte Silvestre... Sfinte Martin... ocrotitori ai încornoraților!

– Bine, bine, răspunse Niccolino peste măsură de iritat. Dar nouă, mama, biata de ea, ce rău ne-a făcut, chiar dacă e adevărat că...

– Niccoli', acum mă superi! – îl întrerupse tatăl, ridicându-se în picioare. E un destin, prostule! Și eu vorbesc spre binele tău. Însoară-te, însoară-te dacă trei încercări eșuate nu-ți ajung, și, dacă ești cu adevărat un Pentàgora, vei vedea!

Se eliberă de motan cu o scuturătură, luă de pe scriin lumânarea și, fără nici măcar să o aprindă, ieși iute din cameră.

Rocco deschise fereastra și începu să privească lung afară.

Noaptea era umedă. Departe, după ultimele case, jos, la poalele colinei, câmpia nesfârșită, singuratică, se întindea sub un vâl trist de ceață, până la țărnul mării, luminată palid de Lună. Cât de mult aer, cât spațiu dincolo de fereastra îngustă! Privi fațada casei, expusă vântului, ploilor, melancolică, în umezeala lunară; privi străduța întunecată, pustie, vegheată de un singur felinar plângăreț; acoperișurile caselor sărmame cufundate în somn; și neliniștea crescuseră. Rămase uimit, cu sufletul aproape rătăcit, privind în continuare; și întocmai cum, după un uragan violent, nori ușori rătăcesc nehotărâți, gânduri străine, amintiri confuze, impresii îndepărtate îi apărură în minte, fără un contur precis. Se gândi că pe când era încă un copil de o șchioapă, acolo, pe străduța aceea strâmtă, tocmai sub felinarul acela cu lumină slabă tremurătoare, într-o noapte fusese ucis un om luat prin surprindere; după care o servitoare îi spusese că duhul aceluia fusese văzut de atâția; iar el se înfricoșase atât de tare, încât multă vreme nu a mai putut privi pe strada aceea... Acum casa părintească, pe care o părăsise de aproape doi ani, punea din nou stăpânire pe el, cu toate reminiscențele și cu oprimarea de odinioară. El era din nou liber, ca pe vremea când se știa holtei. În noaptea aceea va dormi singur în cămăruța pustie, în patul mic de atunci: singur! Casa lui de om

căsătorit, cu mobilele noi bogate, rămăsese goală, întunecată... ferestrele rămăseseră deschise... și Luna aceea, care cobora în ceață deasupra mării îndepărtate, fără îndoială că se vedea și din dormitorul lui... Patul lui dublu... cu tot felul de cuverturi cu volane de mătase roză... ah! Închise ochii și strânse pumnii. Și mâine? ce se va întâmpla mâine, când tot satul va afla că și-a alungat de acasă soția necredincioasă?

Acolo, cu capul cufundat în vasta liniște melancolică a nopții, străpunsă ici și colo și vibrând de țipete iuți de lilieci invizibili, cu pumnii încă strânși, Rocco gemu, exasperat:

– Ce trebuie să fac? ce trebuie să fac?

– Du-te la englez, insistă încet și calm Niccolino, care stătea tot în același loc, cu ochii fixați asupra feței de masă.

Rocco tresări la glasul lui și se întoarse, uimit de sfatul acela și văzând că fratele lui e tot acolo, impasibil, sub lampă.

– La Bill? – îl întrebă, încruntat. Și de ce?

– Eu, în situația ta, l-aș provoca la duel, spuse simplu și convins Niccolino, adunând în căușul palmei toate cocoloașele de pâine și ducându-se să le arunce pe fereastră.

– La duel? – repetă Rocco, și stătu puțin să se gândească, încremenit; apoi izbucni: Așa e, chiar așa, ai dreptate! Cum de nu m-am gândit? Sigur, duelul!

De la biserica din apropiere ajunseră până la ei ecourile clopotelor liniștite de la miezul nopții.

– E miezul nopții.

– Englezul o fi treaz.

Rocco luă de pe jos pălăria mototolită.

– Mă duc!

II

Pe scară, în întuneric, Rocco Pentàgora rămase puțin încurcat, neștiind dacă să bată la ușa englezului sau la aceea de mai jos, a unui alt chiriaș, profesorul Blandino.

Antonio Pentàgora își construise casa în forma unui turn, cu mai multe etaje. Pentru moment se oprise la etajul al patrulea. Dar, ori că această casă se afla în realitate puțin în afara târgului, ori că nimeni nu voia să aibă de-a face cu proprietarul, cert era că Pentàgora nu reușea în nici un chip să închirieze un apartament. Primul etaj era gol de mulți ani; din al doilea o singură cameră era ocupată de profesorul Blandino, îngrijit de doamna Popònica; din al treilea era ocupată tot o singură cameră, de englezul Mr. W. Madden, zis Bill. Toate celelalte de șoareci. Portarul avea gravitatea demnă a unui notar; dar era plătit numai cu cinci lire pe lună, drept pentru care nu saluta niciodată pe nimeni.

Luca Blandino, profesor de filosofie la liceu, în vârstă de aproape cincizeci de ani, înalt, slab, chel, în schimb bărbos peste măsură, era un om puțin obișnuit, bine cunoscut în ținut pentru faptul că era de o distracție nemaipomenită, despre care discutau toți. Înjugat de nevoie și cu o tristă resemnare învățământului, absorbit mereu de meditațiile lui, nu-i păsa de nimeni și de nimic. Totuși, dacă cineva ar fi știut să-l trezească pe neașteptate, în așa fel încât să-l facă să coboare din sfera gândurilor înourate, ar fi reușit să-l câștige de partea sa și să și-l facă un ajutor prețios și dezinteresat. Rocco știa acest lucru.

Nu mai puțin ciudat era Madden, profesor și el, dar particular, de limbi străine. Dădea, în schimbul unei sume derizorii, lecții de engleză, germană și franceză, disprețuind limba italiană. Fruntea lui imensă era așadar o adevărată piață internațională. Părul auriu, foarte subțire, părea că se îndepărtase de frunte și de tâmpile de teama nasului coroiat, robust; dar în căutarea lor, din înălțimea sprâncenelor șerpuiiau sus, sus, ca și când s-ar fi dus să se ascundă, două vene umflate. Sub sprâncene se distingeau ochii cenușii-albaștri, uneori șireți, alteori îndurerați, parcă apăsați de frunte. Sub nas, mustăcioara de culoarea fânului, tăiată riguros în jurul buzei superioare. Deși avea fruntea monumentală, natura a vrut să înzestreze trupul domnului Madden cu o oarecare sprinteneală de maimuță și domnul Madden a ținut să profite și de această virtute: în orele libere, dădea lecții de scrimă; dar așa, fără nici o pretenție, să reținem.

Poate că nici el, bietul Bill, nu ar fi știut să spună cum a ajuns din Irlanda natală într-un târg din Sicilia. Din patrie nu i-a venit niciodată nici o scrisoare! Era chiar singur, cu mizeria în urma lui, în trecut, și cu mizeria înaintea, în viitor. Părăsit astfel la discreția soartei, nu ceda totuși. Într-adevăr, din fericire pentru el, domnul Madden avea în minte mai multe cuvinte decât gânduri, pe care și le revedea continuu.

Așa cum prevăzuse Niccolino, Rocco îl găsi treaz.

Bill stătea pe o canapea veche și ruptă în fața unei mese, cu fruntea lui mare, luminată de o lampă cu abajurul rupt; desculț, ținea un picior deasupra celuilalt și mușca furios dintr-un sandviș, privind cu religiozitate o sticlă desfundată, de bere proastă, aflată în fața lui.

Fiecare din dalele camerei cerea o mătură și o scuipătoare pentru domnul Madden; pereții și cele câteva mobile decrepite cereau o cârpă de praf; patul acela prăpădit de i se vedeau ramele cerea brațele zdravene ale unei servitoare viguroase, care să-l strângă și să-l primenească cel puțin o dată pe săptămână; costumele domnului Madden cereau nu o perie, ci mai degrabă o țesală, de cal.

Geamurile singurei ferestre erau deschise; obloanele apropiate. Pantofii domnului Madden, unul aici, altul acolo, în mijlocul camerei.

– Oh, Rocco! – exclamă cu pronunția lui barbară, în care se gargarisea, strivea, scuipa vocalele și consoanele, cu o silabisire trunchiată, ca și cum ar fi vorbit cu un cartof fierbinte în gură.

– Iartă-mă, Bill, dacă vin așa târziu, spuse Rocco, cu un chip cadaveric. Am nevoie de tine.

Bill repeta aproape întotdeauna ultimele cuvinte ale interlocutorului său, de parcă ar fi vrut să-și agațe de ele răspunsul:

– De mine? Un moment. E datoria mea să-mi pun mai întâi pantofii.

Și privi mirat rana de pe fruntea prietenului său.

– M-am încăierat cu cineva.

– Nu înțeleg.

– Încăierat! – urlă Rocco, arătându-i fruntea.

– Ah, o încăierare, foarte bine: *a strife, der Streite, une mêlée, yes*, am înțeles foarte bine. Se spune *lite* în italiană? *Li-te*, foarte bine. Ce pot să fac eu?

– Am nevoie de tine.

– (*Li-te*). Nu înțeleg.

– Vreau să provoc pe cineva la duel.

– Ah, un duel, tu? Foarte bine, am înțeles.

– Dar nu știi, nu cunosc deloc scrima. Ce trebuie să fac? Nu aș vrea să mă las omorât ca un câine, înțelegi?

– Ca un câine, foarte bine, am înțeles. Și atunci, câteva... *coup*? Ah, o lovitură se zice? Da, *infallible*, eu învăț pe tine. Foarte simplu, da. Acum?

Și Bill, cu o săritură de maimuță bine dresată, desprinse de pe perete două florete vechi ruginite.

– Așteaptă, așteaptă... – îi spuse Rocco, tulburându-se la vederea celor două fiare vechi. Mai întâi explică-mi... Eu provoc, așa e? sau pâlmuiesc și sunt provocat. Martorii discută, cad de acord. Să zicem duel cu spada. Mergem la locul stabilit. Ei bine, cum se face? Uite, vreau să știu totul, în ordine, pe rând.

– Da, uite, răspunse Madden căruia îi plăcea ordinea, când vorbea, ca să nu se încurce; și începu să explice în amănunt, în felul lui, preliminariile unui duel.

– Gol? – întrebă la un moment dat Rocco, consternat peste măsură. Cum gol? De ce?

– Gol... în cămașă, răspunse Madden. Gol... cum se spune? *le tronc du corps... die Brust... ah, yes, bustul, bustul*. Sau pur și simplu fără pieptul gol, da... cum vrei.

– Și după aceea?

– După aceea? Ei da, duelul... Spada, în gardă; *à vous!*

– Uite, spuse Rocco, eu, de exemplu, iau în mână spada, hai, învață-mă... Cum fac?

Bill îi așeză degetele, mai întâi, pe mânerul floretei. Rocco se lăsă aplecat, tras, potrivit ca un automat. Se simți însă curând umilit în acele neobișnuite poziții forțate. – Cad! Cad! – și îl obosea brațul întins, i se înțepenea; floreta? I se părea prea grea. – *Eh! eh! olà! oilà!* îl stimula

între timp Madden. – Așteaptă Bill! – ca să dea lovitura aceea, cum putea rămâne piciorul stâng nemișcat? și dreptul, Dumnezeuule, Dumnezeuule! nu se mai putea retrage în gardă! La orice mișcare sângele îi năvălea cu furie în rana de la frunte. Între timp, de-a lungul pereților, mobilele decrepite lăsau impresia că joacă singure, buimăcite de salturile ridicole ale umbrelor monstruoase mărite ale celor doi spadasi nocturni.

Bum! Bum! Bum! – câteva lovituri date cu furie în podea.

Madden se opri, istovit, cu fruntea lui imensă plină de broboane de sudoare. Ascultă atent.

– L-am trezit pe profesorul Luca!

Rocco se prăbușise vlăguit pe un scaun, cu brațele atârând, capul pe spate, sprijinit pe perete; aproape leșinat. În atitudinea aceea, părea că terminase duelul cu adversarul și că primise lovitura mortală.

– L-am trezit pe profesorul Luca, repetă Bill, privindu-l pe Rocco, căruia o asemenea noutate parcă nu-i oferea nici o surpriză neplăcută.

– Mă duc eu la Blandino, spuse Rocco într-un târziu, ridicându-se. Trebuie să rezolvăm totul până mâine. Blandino îmi va fi martor. Te salut, îți mulțumesc Bill. Contez și pe tine, să știi.

Madden, cu lampa în mână, își însoți prietenul până la ușă; așteptă pe palier până ce profesorul Blandino deschise și când ușa de la etajul doi se închise, se retrase făcând un gest al lui, specific, cu mâna ca și când și-ar fi gonit o muscă încăpățânată de pe nas.

Luca Blandino primi fără plăcere vizita aceea în toiul nopții. Bolborosind, clătinându-se, îl pofti pe Rocco să treacă prin celelalte camere pustii, până în camera lui; apoi, cu barba stufoasă, căruntă, răvășită și cu ochii umflați și înroșiți de somnul întrerupt, se așeză pe pat cu picioarele goale, păroase, atârdate.

– Domnule profesor, fie-vă milă de mine, și iertați-mă, spuse Rocco. Mă las în mâinile dumneavoastră.

– Ce ți s-a întâmplat? Ești rănit! – exclamă Blandino cu glas răgușit, privindu-l cu lumânarea în mână.

– Da... ah, dacă ați ști! De zece ore, eu... Știți, soția mea!

– O nenorocire?

– Mai rău. Soția mea m-a... Am gonit-o de acasă...